

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Isabel Aiarzaguena Aranzibia

*Zaldibar
Bizkaia (1937)*

Aurkibidea

Biografia

Katike baserrian jaio zen, Urizar auzoan. Lau nebarrebatatik zaharrena da. Aita Berrizkoa zuen eta ama Zaldibarkoa. Baserrian eman du bizimodua. Hala ere, baserriko beharrak baino, gehien gustatzen zitzaiona Eibarrera jeneroa saltzen joatea zen. Hamahiru urterekin hasi zen Eibarrera joaten: goizetan plazara jeneroa saltzen eta arratsaldetan eskolara. Oiloak ere asko zituzten etxean eta ahizpek esnea saltzen zuten Zaldibarren. Baserriko lanen inguruko kontuak kontatu zizkigun berarekin egon ginenean eta baita Eibarrera saltzen joaten zenekoak ere. San Juan ere berbagai izan genuen eta erlijioaren inguruko zenbait kontu ere bai, besteak beste.

Zintak

ZAL-012

- **Proiektua:** Zaldibarko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhoa
- **Data:** 2013-06-19
- **Iraupena:** 85 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxazarra, Ainhoa

Pasarteak

1. Auzoko ume guztiak batzen ziren jolasteko

- **Erref:** ZAL-012/002
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:01:19. **Bukatu:** 00:04:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Ume asko zegoen auzoan eta elkarrekin batu eta jolasten zuten. Oso jostailu gutxi zeukaten orduan. Domeketan denak elkartu eta dantzaldiak egiten zituzten eurek euretara: abestu eta dantzatu.

2. Aitak eskopeten piezak egiten zituen

- **Erref:** ZAL-012/003
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:04:30. **Bukatu:** 00:06:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Beste batzuk

Laburpena:

<p>Aitak eskopeten baskulak eta kanoiak egiten zituen, etxean bertan zeukan tailerrean. Eibarko enpresa batentzat egiten zituen. Zaldibarren ere eskopetak egiteko fabrika egon da.</p>

Transkripzioa

-Etxean orduen jente asko egoten zan ezta? Igual aitite-amamak...
-Bai, guk amama euki genduen, aittitte ez genduen ezautu. Ta beti eukitten genduen gaiñera biherrien baserrixen mutil bat, beti, ba ha be etxeko moduen.
-Etxean lo eiten euen eta dana?
-Dana, dana.
-Ta bazkaldu ta dana?
-Dana. Aittek zerien eitten eban, eskopetan eitten eban lana, bertan etxien, han eurreko txabolan euken ipinitte lekue, ta...
-Ta zer eiten euen, eskopetak eiten euzen?
-Eitten ebazen zerak... kañoiek eta eskopetien marku... zelan esaten da? Burue, eskopetien buruen, beste izen bat deko. Ez naz gogoratzen momentuen. Baskulie! Baskulie eta kañoie.
-Eta gero saldu?
-Ez, gero... Bai. Hori eitten eban Eiberko empresa bati. Eiberko enpresie gero... montau ein eskopetak eta harek saltzen ebezan.
-Zaldibarren be ez da egon holango empresa bat edo?
-Bai, bai, bai. Baiñe hori ixen da oin, ointsu. Bueno, oin dala /oiñddala/ zemat urte montauko eben? Iguel hogeta hamabost edo berrogei... bai, egon da.
-Oseake, zure aite ta...
-Eiberrera beti. Hillen azkenien juten zien, in ebezenak hillien eruten ebezan ta...
-Gero etxean ein ezta?
-Bai.
-Beitu ba ondo. Ta gero pagau ingo otsien.
-Bai, klaro.
-Horretarako zan ezta?
-Moko truk ez!

3. Familia Gabonetan batzen zen

- **Erref:** ZAL-012/004
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:06:03. **Bukatu:** 00:07:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Osaba askotan gaixotzen zen eta sarritan euren etxean egoten ziren izeko-osabak eta lehengusina. Gabonetan afaltzeko batzen zen familia, eta batzuek bertan egiten zuten lo. Normalean, ume bik elkarrekin egiten zuten lo, ohe berean.</p>

Transkripzioa

-Lehen egoten ziren igual etxean be bai izeko ta osaba, igual solteruiek eta holan?

-Bueno, nik ez dot ezautu izeko-osaba solteruik, baiña osaba bat asko egoten zan gaixoik eta andra-gixonak eta umie sarri egoten zien, lehengosiñe, ama zan hangue, nere amen aiztie ta... sarri, eitten ebezan tenporadak, etxien.

-Gizona gaixorik egonda... klaro.

-Bai, bai.

-Eta familie lehen noz batzen zan? Gabonetan eta oingo moduen? Diñot familia handie e?

-Bai, bai, bai. Beti. Bai, beti batzen gintzezan.

-Gabonetan? Ze egunetan? Gabonetako ze egunetan?

-Ba iguel bixetan be e?

-A bai? Baia geubean edo bazkalduteko?

-Ez, gabien. Baiñe, klaro, hori zan gu txikixek gintzezenien, orduko izeko-osabakin. Ya gu hasi gintzezenien ez.

-Ta non bizi ziren eurik ba? Nondik etorten ziren?

-Ba Zaldiberren, Eiberren, bai.

-Eta gero lo etzean? Zuon etzean?

-Ba batzuk bai ta /tte/ beste batzuk ez.

-Ta zelan konponduten zintzien ba hainbeste jente!

-Ba beittu, umiek sartzen gintzezan amamen gelan, ohien alde batera ta bestea, ta amamaz beste hiru bat eta han umiek. Ta beste hiru gela euezan...

-A bueno, behintzet... ezta? Ta umeak eiten zenduen lo alkarregaz normalean?

-Normalien bai. Bi beti jeneralien alkarraz.

-Ta bakotxak bere ohian edo biok ohi baten?

-Ez, ez. Bi baten ta beste bat beste baten. Mutillek beste baten beti, beste gela baten.

-Eta neskak alkarregaz ezta?

-Bai. Oge biko gela bat, baten... ohe baten bi ta bestien bat.

4. Auzoko jaietan familia bazkaltzen etxera

- **Erref:** ZAL-012/005
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:07:42. **Bukatu:** 00:09:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Urizarren San Lorentzo ospatzen da eta beheko ermitan San Martin. Egun horietan familia etortzen zen etxera bazkaltzera. Paella gozoa prestatzen zuen amak, oilaskoa eta etxean egindako natillak eta arroz-esnea. Edateko ardoa edukitzen zuten, baina gizonek egunero edaten zuten.</p>

Transkripzioa

-Eta herriko jaietan eta etorten ziren be bai familikoak bazkalduten eta holan?

-Bai, bai, bai. Hori beti egon da ohitturie. Hamen goixen Uxarretan San Lorenzo, ta hori astegune ixeten zan ta hor be... ni ume nintzenien beti e? San Lorenzon, gero San Martin da hor behien beste ermintta bat ta San Martiñetan be etorten zien, bai.

-Ta ze bazkari preparentan zan holan egun espezialetan? Lehen e?

-Bueno, ba lehenengo eitten zan paella gozo bat. Gure amak gaiñera katilluaz etaten ebazen horrek formok, fuentien ipintteko. Ta gero, zer esango dotsut /esangotsut/ ba, ba okelie egoten zan edo zozer, oillaskuek etxien hasitte, oillaskuek jeneralien. Gero natilla batzuk, eindde etxien, edo arrozkonletxie ta frutie.

-Bueno, ondo! Elegante!

-Bai. Orduko elegante.

-Bai. Ta edateko?

-Edateko /erateko/ ardaue, hori beti. Ardaue ta ure.

-Baia ardaue egunero edaten zan lehen edo hola espezial.

-Bai, gixonak bai.

-Gixonak bai, andrak ez.

-Andrak ez gintxezan... danentzako egoten zan, ez zan egoten distinziñoik, baina gu beti uraz ohittu ga. Ure ta ardaue edaten /eraten/ genduzen.

5. Baserriko beharretan laguntzeko mutila

- **Erref:** ZAL-012/006
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:09:02. **Bukatu:** 00:09:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Etxean mutil bat edukitzen zuten baserriko beharretan laguntzeko. Ortuko beharrak egiten zituen eta irak batu negurako.

6. Eibarrera ortuariak eta arrautzak saltzera

- **Erref:** ZAL-012/007
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:09:50. **Bukatu:** 00:10:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

<p>Ama Eibarrera joaten zen trenez ortuaria saltzen eta gero Isabel bera hasi zen. Udaberrian baba-beltzak, ilarrak, letxugak eta kipula berriak saltzen zituzten; udan, bainak, tomateak eta piperrak; neguan, porruak, azak eta azaloreak. Arrautzak ere saltzen zituzten, oilo asko eduki zuten eta.</p>

Transkripzioa

-Ta ortuen... gu Eibarrera /Eiberra/ juten gintzezan, ama juten zan ta gero

ni. Ze ni ezkondu nitzen amen... amaz bizi izen nitzen, aitteaz ta amaz beti.

-Eta Eibarrera zetan ba?

-Ba berdura saltzen. Aza, porruiek... oin udebarrixen eoten zien baba-baltzak, iderrak, letxugak, kipula barrixek... gero udan baiñak, tomatiek, piperra, piper txorizerue...

-Horrek saldu ezta?

-Ta gero, neguen porrue ta azie ta azalorie.

-Eta arrautzek eta holan ez?

-Arrutzak be bai. Oilluek asko eukitten genduzen. Oilluek eukitten genduzen... ni umie nitzenien iguel ehun bat oillo bai. Gure amama oillo zale itzela zan, ha zan gobernatzaillie, oilluek.

-Amama? Eta orduen, arrautzek be saldu.

-Bai, bai, bai.

-Ta zelan joaten ziñien hara, Eibarrera?

-Trenien. Egoten zan...

-Ta karga eroateko?

-Karga eruteko estaziñora astuen ta gero trenien.

7. Goizean Eibarrera eta arratsaldean eskolara

- **Erref:** ZAL-012/008
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:10:56. **Bukatu:** 00:13:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Hamahiru urte zituela hasi zen Isabel Eibarren ortuaria saltzen. Arratsaldean eskolara joaten zen. Eibarren postua edukitzearren 30 bat pezeta ordaintzen zuten hilean. Esnea Zaldibarreko etxeetan saltzen zuten ahizpek eta bueltan asto-karrerak egiten zituzten auzokoekin.

8. Ehun bat oilo txabolan

- **Erref:** ZAL-012/009
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:13:17. **Bukatu:** 00:14:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ehun bat oilo eduki zuten. Txabolan edukitzen zituzten eta gero kanpoan. Habiak ipintzen zizkieten txabola barruan, zaran zaharrekin eta belarrekin egindakoak. Hala ere, habian bertan arrautza bat utzi behar izaten zitzaien; inoiz gezurretakoa ere.

9. Oiloak udaberrian lokatu

- **Erref:** ZAL-012/010
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:14:24. **Bukatu:** 00:16:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Oiloa lokatzen zenean arrautzak jartzen zitzaizkion eta zaran bat gainean, oiloa bertatik irten ez zedin. Egunean behin zarana kentzen zitzaion jaten emateko. Normalean udaberrian lokatzen ziren eta Aste Santu edo Pazko egunerako saltzen zituzten oilaskoak. Oiloei artagaraua eta garia ematen zieten jateko.

10. Txerria San Blas inguruan hil

- **Erref:** ZAL-012/011
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:16:16. **Bukatu:** 00:19:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

Untxi gutxi eduki izan dute, behiak bost-sei eta idi bikotea beharrerako. Txerria San Blas inguruan hiltzen zuten. Harakina, "karnazerue", izandako bat ibiltzen zen auzoko txerriak hiltzen. Mahai gainean hiltzen zuten, ilea erre, azala ondo garbitu eta zabaldua eskegitzen zuten. Andreen lana odola batzea izaten zen.

11. Ganaduen ermandadea

- **Erref:** ZAL-012/013
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:19:39. **Bukatu:** 00:21:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Hamabost bat baserri egon ziren ermandadean. Seguru moduko bat zen, behientzat, idientzat eta txahalentzat. Urtean hiru-lau izaten ziren ermandadeko buruak, txandaka. Animaliairen bat hiltzen zenean, San Martinen errematea egiten zuten eta zezinarako aprobetxatzen zuten okela.

12. Txahalak harategira saldu

- **Erref:** ZAL-012/014
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:21:37. **Bukatu:** 00:22:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

Txahalak etxean hazi eta harategira saltzen zituzten. Harakinak gibel zati bat ematen zien. Harategira astean behin baino ez ziren joaten, etxean oiloak eta oilaskoak zituzten jateko eta.

13. Behiari txahala egiten lagundu

- **Erref:** ZAL-012/015
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:22:54. **Bukatu:** 00:25:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Normalean, urtero egiten zuen txahala behiak eta bederatzi hilabetez egoten zen ernari. "Antzua" baserriko zekorrarengana eramaten zuten. Ondo etorriz gero, eurek laguntzen zioten behiari txahala egiten: hankak lotu eta sokatik tiratzen zuten. Gero, botila bete ardo ematen zioten behiari.

14. Txahala ahalik eta lasterren errepetatik kendu

- **Erref:** ZAL-012/016
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:25:07. **Bukatu:** 00:26:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Esnea saltzen zutenez, ahalik eta lasterren kentzen zuten txahala errapetatik. Orduan, pentsu bereziak ematen zitzaizkion txahalari eta baita esne hautsak ere.

15. Zaldibarko sindikatua "Bañeran"

- **Erref:** ZAL-012/017
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:26:20. **Bukatu:** 00:28:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Umea zenean, "Bañeran" egon zen sindikatua. Bertan, pentsuak-eta erosten zituzten. Ganadua erosteko feria Elgoibarren eta Zorrotzan egon zen. Herrian ez da tratanterik egon, baserritarrak eurak ibiltzen ziren salerosketan.

16. Lurra satsarekin eta karearekin tratatu

- **Erref:** ZAL-012/018
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:28:39. **Bukatu:** 00:32:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Neguan ortuariak ateratzen dira, marti inguruan kipulak-eta sartzen hasi arte. Haziak lur zatitxo batean jartzen zituzten etxerako landareak ateratzeko. Lur hori satsik onenarekin tratatzen zuten. Lehen udaberrian karea ere erabiltzen zuten, baina orain txarra dela diote. Eurek almazenetik ekartzen zuten, baina karobiren bat ere egon ei zen inguruan.

17. Lurra prestatzeko goldea eta area

- **Erref:** ZAL-012/019
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:32:22. **Bukatu:** 00:34:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Martian jartzen da ortuko jenerorik gehiena eta lekuz aldatzen dituzte urterik urte. Lehen, lurra atsedean hartzen utzi nahi zutenean sekula-belarra edo alpapa ereiten zuten. Lurra ereiteko prestatzeko, lehenengo goldea pasatzen zuten eta gero arearekin apurtu. Laiatzen gutxitan ikusi du Isabelek.

18. Uztargileak etxerik etxe uztarriak egiten

- **Erref:** ZAL-012/020
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:34:43. **Bukatu:** 00:36:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak

Laburpena:

Idiak uztartu eta erremintari lotzeko "burterie" izeneko pieza erabiltzen zuten. Abereak babesteko, ostera, zapak jartzen zizkieten eta zapi moduko bat zauririk ez egiteko. Uztarria egiteko, pagoa urte bian eduki behar izaten zuten sikatzen. Uztargileak eurak ibiltzen ziren etxerik etxe uztarriak egiten.

19. Baba zakuak idientzat eta behientzat

- **Erref:** ZAL-012/021
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:36:25. **Bukatu:** 00:36:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Idiei artaburuak ematen zizkieten jateko eta inoiz baba zakuren bat ere bai. Behiei, esaterako, baba zakua txahala egin berri zutenean ematen zieten.

20. Idiaren aurrean "utzutzunen"

- **Erref:** ZAL-012/022
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:36:58. **Bukatu:** 00:38:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Idiarekin soroa lantzen zutenean, pertsona batek aurrean jarri behar izaten zuen zuzentzeko eta beste batek atzean. Soroa gorritu behar zenean, ganaduaren aurrean joateari "utzutzunen" esaten diote.

21. Lehen botikarik ez ortuan

- **Erref:** ZAL-012/023
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:38:27. **Bukatu:** 00:39:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Lehen ez zuten botikarik erabiltzen ortuan. Bareak, esaterako, aitzurrarekin hiltzen zituzten. Tomateari, hala ere, sulfatoa bota izan zaio beti eta patatari detanoa.

22. Garia eta artoa udaletxean entregatu behar

- **Erref:** ZAL-012/024
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:39:46. **Bukatu:** 00:40:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Hamalau urte zituela utzi zioten garia ereiteari. Etxerako jartzen zuten, baina sasoi batean parte bat entregatu behar izaten zuten udaletxean. Artoa ere entregatzen zuten.

23. Labesua astean behin

- **Erref:** ZAL-012/025
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:40:43. **Bukatu:** 00:42:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Astean behin egiten zuten labesua etxean. Labea ondo berotu behar izaten

zen, harria zuritu arte. Lehenengo artoak sartzen zituzten labera eta gero ogiak. Berrizerako bidean hiru errota zeuden: Antzuako errota, Uribekoa eta Berrizen Belakortu.

24. Metak belarrarekin eta irekin

- **Erref:** ZAL-012/027
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:43:21. **Bukatu:** 00:45:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:

Ganaduen jatekoa izaten ziren arto-irina lastoarekin, belar sikua eta pentsua. Udan mozten zuten belarra eta sabaian gordetzen zuten edo metak egiten zituzten. Udagoienean ere askotan egiten zituzten metak irekin.

25. Azpiak sastokian pilatu

- **Erref:** ZAL-012/028
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:45:10. **Bukatu:** 00:46:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Sastokia kortan edukitzen zuten edo kortatik aparte. Behiei egunero ateratzen zizkieten azpiak sardarekin eta baztertura uzten ziren gero sastokira ateratzeko. Oiloen satsa ere oso ona da, baina eurek ez zuten aprobetxatzen.

26. Sagar urtean sagar asko etxerako

- **Erref:** ZAL-012/029
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:46:33. **Bukatu:** 00:47:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

Fruta asko edukitzen zuten etxean. Sagar urtea, esaterako, urte birik behin izaten zen eta orduan urte guztirako edukitzen zituzten sagarrak. Ganbaran kontserbatzen zituzten, belarra azpian jarrita. "Reinetak", gorri-garratzak, urdin-sagarrak, bost kantoiak eta urtebeteak izaten ziren eurenean zeuden klaseak.

27. Sagardoa eta txakolina etxerako

- **Erref:** ZAL-012/030
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:47:23. **Bukatu:** 00:49:30

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

Txakolina eta sagardoa egiten zituzten dolarearekin. Sagarrak edo mahatsak xehatzen zituzten dolarean eta iturritik irteten zen ura. Kupeletan gordetzen zuten lehenengo eta gero botiletan. Inoiz, dolarean barik, mahatsa zapalduz ere egin izan duten txakolina.

28. Neguan sagar erreak eta makatz egosiak

- **Erref:** ZAL-012/031
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:49:30. **Bukatu:** 00:51:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

<p>Sagarrak, makatzak eta pikuak saldu ere egiten zituzten. Neguan askotan jaten zituzten sagarrak erreta eta makatzak egosita azukre apur batekin. Etxean goizetiko-makatzak, Karmen-makatzak, azukre-makatzak, "orandillak" eta txindurri-makatzak edukitzen zituzten.</p>

29. Udaberrian mentak

- **Erref:** ZAL-012/032
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:51:08. **Bukatu:** 00:52:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Mentak ere egin izan dituzte etxeko zuhaitzetan. Horretarako, zuhaitzaren adarra goitik behera ebaki behar da eta mentatu nahi den zuhaitzaren egur zatia bertan sartu. Udaberrian egiten dira mentak.

30. Zozoak mahastietan

- **Erref:** ZAL-012/033
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:52:36. **Bukatu:** 00:53:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Mahatsak eguzki-begian jartzen ziren. Eurenean zozo mordoia ibiltzen zen eta mahatsak batzen joaten zirenean ehiztariak tiroa emango zieten beldur izaten ziren. Lehen ehizan asko ibiltzen ziren, batez ere eibartarrak.

31. Erremedioak: iodo-belarra, zainbelarra, enplastuak eta bizio-belarrak

- **Erref:** ZAL-012/036
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:56:17. **Bukatu:** 00:58:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Urratuak egiten zituztenean iodo-belarra erabiltzen zuten eta zaldarrentzat kipula enplastuak. Eztarrirako, zainbelarra sikatzen zuten, egosi eta gargarak egiten zituzten bere urarekin. Umetan bizioak edukitzen zituztenean, bizio-belarraren ura hartzen zuten edo koñaka.

32. Erremedioak: olio epela, erre-belarrak eta mantzanila

- **Erref:** ZAL-012/037
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:58:26. **Bukatu:** 01:00:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Belarriko minentzat olio epela erabiltzen zuten eta kalenturarako aspirinak ere beti eduki izan dituzte etxean. Erredurentzat erre-belarrarekin egiten zuten enplastua edo Elorriko mojen pomada erabiltzen zuten. Mantzanila ere beti batu izan dute tripalenzat eta neska batzuek ginebra ere hartzen zuten hilerokoaren minentzat.

33. Umeen gaixotasunak: elgorria eta meningitisa

- **Erref:** ZAL-012/038
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 01:00:47. **Bukatu:** 01:02:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Umeek elgorria zeukatenean manta mordoia jartzen zieten gainean. Pazko egunean-eta prozesioak egiten zituzten eta urte horretan komunioa egiten zutenak aingeru janzen ziren. Isabelek orduan pasatu zuen elgorria, aingeru janzteko zenean. Meningitisa ere pasatzen zuten ume batzuek.

34. "San Juan, San Juan, arrautza bi kolkuen"

- **Erref:** ZAL-012/039
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 01:02:32. **Bukatu:** 01:04:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Juan bezperan afari-merienda egiten dute eta gero San Juan sua. "San Juan, San Juan, arrautza bi kolkuen..." kantatzen dute suaren inguruan. San Juan egunean txorta bat ("sorbie") egiten zuten, elizan bedeinkatu eta hurrengo urtean erretzeko uzten zuten. Ateetan lizar erramak jartzen zituzten.

35. Erramu Egunean sahatsez egindako gurutzeak

- **Erref:** ZAL-012/040
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 01:04:34. **Bukatu:** 01:06:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Beste batzuk

Laburpena:

Erramu Egunean sahatsez egindako gurutzeak bedeinkatzen zituzten elizan. Gero gurutzeok sahatzaren azalarekin berarekin lotzen zituzten soro bazterretan.

36. Errogatibak ermitetan

- **Erref:** ZAL-012/043
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 01:07:28. **Bukatu:** 01:08:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Lantzean ermita baten meza esaten zen eta errogatibak egiten zituzten bertan.

37. Sermoia, dotrina eta etxeko otoitzak euskaraz

- **Erref:** ZAL-012/045
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 01:09:39. **Bukatu:** 01:11:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Domeketan goizeko hamarretako mezara joaten ziren umetan; nagusitan, zazpietakora. Orduan latinez izaten ziren mezak eta sermoiak euskaraz.

Parrokoak dotrina euskaraz erakusten ziren, baina laguntzaileak erdaraz. Etxean ikasten zituzten otoitzak ere euskaraz izaten ziren.

38. Abadeari berorika, gurasoei zuka eta neba-arreben artean hiketa

- **Erref:** ZAL-012/046
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 01:11:28. **Bukatu:** 01:14:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Abadeari berori esaten zioten, baina eurek inoiz zuka ere bai. Etxeko nagusiei zuka egiten zieten. Neba-arrebek beti egin izan dute hiketan eta auzokoen artean ere bai. Gurasoek ere hiketan egiten zieten seme-alabei.

39. Bijilia egunetan okelarik ez

- **Erref:** ZAL-012/048
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 01:16:26. **Bukatu:** 01:17:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Aste Santua

Laburpena:

Aste Santuko barikuetan bijilia egiten zuten eta baba zuria eta bakailaoa jaten zituzten. Gainerako barikuetan okela jan ahal izateko, buldak erosi behar izaten zituzten elizan.

40. Barau Bariku Santuan eta komunioa hartzeko

- **Erref:** ZAL-012/050
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 01:18:05. **Bukatu:** 01:19:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak
- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Aste Santua

Laburpena:

Bariku Santu egunean barau egiten zuten: baso bete esne baino ez eguerdira arte. Komunioa hartzeko ere baraurik egon behar izaten zuten, urik ere ezin izaten zuten edan.

41. Abadeak eta udaletxeko sekretarioa euskaldunak

- **Erref:** ZAL-012/051
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 01:19:08. **Bukatu:** 01:21:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Lehenko abadeak euskaldunak izaten ziren eta baita udaletxeko beharginak ere, sekretarioa behintzat. Eskolan beti erdaraz egiten zuten eta horregatik lagunen artean ere sarri egiten zuten erdara.

42. Santamañezar mendia

- **Erref:** ZAL-012/052
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 01:21:39. **Bukatu:** 01:22:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

Eskola bakarra egon izan da Zaldibarren. Santamañezar da Zaldibarreko mendi bakarra eta erreka pare bat ere baditu.

43. Bainuetxea gero sanatorio bihurtu zen

- **Erref:** ZAL-012/054
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 01:23:36. **Bukatu:** 01:24:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

Ama gaztea izan zenean bainuetxea egon zen herrian, baina gero sanatorio bihurtu zuten. Euren aitita bainuetxeko lorezaina izan zen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-05-12

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com